

Asia: VN/13190/2020

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: pakkokeinolain muutostarpeet

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne yleisesti mietinnöstä

Puolustusministeriö pitää pakkokeinoja koskevan lainsäädännön selventämistä tarpeellisenä ja mietinnöstä ilmeneviä muutosten tavoitteita perusteltuina. Puolustusvoimien osalta esityksen vaikutukset vastaavat mietinnössä esitutkintaviranomaisten osalta yleisesti esitettyä.

2. Lausuntonne pakkokeinolain 2 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

3. Lausuntonne pakkokeinolain 3 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

4. Lausuntonne pakkokeinolain 4 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Puolustusministeriö katsoo, että pakkokeinolain 4 luvun mukaisten yhteydenpidonrajoitusten valvonnan selkeyttäminen lainsäädännössä on tarpeen.

Esitetyn pakkokeinolain 4 luvun 1 §:n 2 momentin osalta puolustusministeriö katsoo, että ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää erityisen painavia syitä sellaisille yhteydenpitorajoituksille, jotka koskevat yhteydenpitoa nimeämättömään joukkoon henkilöitä. Käytännössä yhteydenpitorajoitukset, jotka kohdistuvat nimeämättömään joukkoon henkilöitä ovat jopa varsin usein tarpeen esitutkinnan, syyteharkinnan ja oikeudenkäynnin aikana asioissa, joissa on ns. ”sotkemisvaara”. Sen lisäksi, että osa asiaan liittyvistä kanssaepäilyistä tai muista henkilöistä voi olla tutkinnan alussa ja aikana tuntemattomia, on varsin tyypillistä, että kanssaepäilyihin, todistajiin ja asianomistajiin yritetään vaikuttaa välillisesti muiden henkilöiden kautta. Myös muuta näyttöä voidaan pyrkiä hävittämään tai vääristelemään välillisesti. Jos kynnys yhteydenpitorajoituksille nimeämättömiin henkilöihin asetetaan liian korkealle, tulee tämä suurella todennäköisyydellä vakavasti vaarantamaan tutkintavankeuden tarkoituksen lukuisissa rikosasioissa. Kynnyksen yhteydenpitorajoitusten asettamiselle nimeämättömään joukkoon henkilöitä ei pitäisi edellä mainituista syistä olla yhtä korkea kuin läheisiin kohdistuvien yhteydenpitorajoitusten osalta (vrt.

KKO 2020:36). Puolustusministeriö katsoo, että yhteydenpitorajoituksen ulottamiselta nimeämättömiin henkilöihin tulisi edellyttää korkeintaan painavia syitä. Puolustusministeriö katsoo, että mietinnöstä ilmenevät ajalliset rajoitukset nimeämättömiin henkilöihin kohdistuvien yhteydenpitorajoitusten osalta ovat perusteltuja.

Ehdotetun pakkokeinolain 4 luvun 1 §:n 3 momentin osalta mietinnöstä (s. 29, 133) syntyy vaikutelma, että yhteydenpitoa ei voisi missään olosuhteissa rajoittaa yhteenkään oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettuun asiamieheen riippumatta siitä, toimiiko asiamies rajoituksen kohteen avustajana siinä rikosasiassa, jonka johdosta henkilö on tutkintavankina vai onko kyse asiaan millään tavalla liittymättömästä asiamiehestä. Jos raja on näin laaja, puolustusministeriö katsoo, että yhteydenpidon rajoittamisen tulisi poikkeustapauksissa olla mahdollista muuhun kuin rajoituksen kohteen avustajana toimivaan asiamieheen, jos on erittäin painavia syitä epäillä, että yhteydenpito vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen. Sama koskee myös muita momentissa mainittuja henkilöitä. Tällainen poikkeus voinee tulla kyseeseen lähinnä tilanteissa, jossa henkilö auttaisi yhteydenpitorajoitusten kohdetta rikkomaan rajoituksia tai olisi rikoksesta epäillyn asemassa samassa rikosasiassa.

5. Lausuntonne pakkokeinolain 5 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

6. Lausuntonne pakkokeinolain 6 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

7. Lausuntonne pakkokeinolain 7 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Puolustusministeriö katsoo, että pakkokeinolain 7 luvun 14 §:n 1 ja 2 momenttia olisi perusteltua tarkentaa omaisuuden palauttamisen osalta tilanteissa, joissa takavarikko kumotaan, koska syytettä takavarikon perusteena olevasta rikoksesta ei ole nostettu tai menettämisseuraamusta koskevaa vaatimusta pantu viireille neljässä kuukaudessa esineen, omaisuuden tai asiakirjan takavarikoimisesta, eli takavarikko on niin sanotusti päässyt vanhentumaan esitutkinnan tai syyteharkinnan aikana. Pääsääntönä näissä tilanteissa on luonnollisesti omaisuuden palauttaminen, mutta tilanteissa, joissa kyse on esimerkiksi CAM-aineistosta tai turvaluokitellusta aineistosta, jonka hallussapitoon henkilöllä ei ole laillista oikeutta, tilanne muodostuu epäselväksi, jos mistään laista ei ilmene selkeää kieltoa tällaisen aineiston palauttamiseksi. Lisäksi edellä mainituissa tapauksissa aineiston lisäksi asiaan liittyy usein laite (esim. tietokone, puhelin), jossa takavarikoitua aineistoa on säilytetty.

8. Lausuntonne pakkokeinolain 8 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

9. Lausuntonne pakkokeinolain 9 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

10. Lausuntonne pakkokeinolain 10 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n mukaan ylimääräistä tietoa saa käyttää rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka tutkinnassa olisi saatu käyttää sitä pakkokeinoa, jolla tieto on saatu. Esityksessä ehdotetaan muutoksia pakkokeinolain 10 luvun 55 §:n säännökseen ylimääräisen tiedon määritelmästä sekä 10 luvun 56 §:n säännökseen ylimääräisen tiedon käyttämisestä.

Puolustusministeriö on 15.1.2020 perustanut työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida sotilaskurinpitoa ja rikostorjuntaa Puolustusvoimissa koskevan lainsäädännön muutostarpeet ja valmistella tarvittaessa ehdotus sääntelyn uudistamiseksi. Tarkoitus on antaa hallituksen esitys eduskunnalle viikolla 46 (hankenumero: PLM002:00/2019).

Työryhmässä ja työryhmän sihteeristössä on käsitelty ylimääräistä tietoa ja ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevia säännösluonnoksia. Keskusteluissa on pohdittu, miksi ylimääräisen tiedon käyttämistä ei ole pakkokeinolaissa säädetty mahdolliseksi rikosten paljastamisessa. Koska pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n mukaan ylimääräistä tietoa saa käyttää vain rikoksen selvittämisessä, puolustusministeriö esittää harkittavaksi, tulisiko ehdotuksen jatkovalmistelussa selvittää mahdollisuutta ylimääräisen tiedon käyttämiseen myös rikosten paljastamisessa.

Esityksen mukaan jatkossa pakkokeinolaissa käytettäisiin tukiasematietojen sijasta termiä yhdistymistiedot. Tämä muutos johtuisi siitä, esityksen mukaan pakkokeinolain 10 luvun 10 §:ssä huomioitaisiin jatkossa tukiasematietojen ohella sijaintitiedot, joita sähköisen viestinnän palveluntarjoajat keräävät asiakkaidensa telepäätelaitteista ja teleliittymistä omiin tietokantoihinsa.

Tukiasematietojen hankkimisesta säädetään myös sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnassa puolustusvoimissa annetun lain (SKRTL, 255/2014) 37 ja 89 §:ssä sekä laissa rikostorjunnasta Tullissa (623/2015), laissa rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (108/108), poliisilaissa (872/2011) ja laissa sotilastiedustelusta (590/2019). Esityksestä ei ilmene, onko näiden osalta tarkoitus tehdä esityksestä ilmenevää pakkokeinolain 10 luvun 10 §:ä vastaavaa sisällöllistä muutosta. Asia tulisi koordinoida SKRTL-hankkeen kanssa sekä mahdollisten muiden lainsäädäntöhankkeiden kanssa.

11. Lausuntonne pakkokeinolain 11 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

12. Lausuntonne oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

13. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

14. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 13 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

15. Lausuntonne rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 19 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

16. Lausuntonne rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 31 ja 58 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

17. Lausuntonne tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta perusteluineen

-

18. Lausuntonne sellaisista mahdollisista pakkokeinoja koskevan lainsäädännön muutostarpeista, joita mietinnössä ei ehdoteta

-

Nurminen Minnamaria
Puolustusministeriö

Gau Anna
Puolustusministeriö